

Перспективним уважаємо подальше дослідження особливостей формування української гомеопатичної лексики

Література

1. Гринев С. В. Терминологические заимствования (краткий обзор современного состояния вопроса) / С. В. Гринев // Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. – М. : Наука, 1982. – С. 108–124.
2. Зильбер В. Роман о гомеопатии / В. Зильбер // Наука и жизнь. – 2000. – № 3. – С. 72–78.
3. Кёлер Г. Гомеопатия: [пер. с нем.]. – 2-е изд., перераб и доп. / Г. Кёлер – М. : Медицина, 2000. – 608 с.
4. Луковенко Т. О. Словник гомеопатичних термінів / уклад. : Т. О. Луковенко. – Слов'янськ: СДПУ, 2011. – 158 с.
5. Томкевич М. С. Гомеопатический глоссарий : учеб. пособие для врачей / М. С. Томкевич, В. С. Коваленко, И. А. Матвеева. – М. : Гомеопат. медицина, 1997. – 47 с.
6. Уллман Р. Универсальный семейный гомеопатический справочник / Р. Уллман, Риченберг-Уллман Юд; пер. с англ. Л. Е. Миронова. – М. : АРТ-ФЛЕКС, 1999. – 440 с.

Решетняк О.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

УДК 811.161.2'373.23:26-23

ПАРАДИГМА БІБЛІОНІМІВ ЯК ВЕРБАЛІЗАТОРІВ КОНЦЕПТУ ЖИТТЯ В САКРАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Статтю присвячено дослідженню парадигми бібліонімів з антропонімним і топонімним компонентами як вербалізаторів концепту життя в сакральному дискурсі. У науковій розвідці окреслено межі поняттєвого поля концепту життя; виокремлено асоціативно-образну парадигму старозаповітних і новозаповітних символів з антропонімним і топонімним компонентами як вербалізаторів зазначеного концепту; проаналізовано співвідношення між символами-бібліонімами й концептом життя.

Ключові слова: Біблія, концепт, символема, вербалізатор, бібліонім, антропонім, топонім, життя, смерть.

Решетняк Е.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

ПАРАДИГМА БИБЛИОНИМОВ КАК ВЕРБАЛИЗАТОРОВ КОНЦЕПТА ЖИЗНЬ В САКРАЛЬНОМ ДИСКУРСЕ

Статья посвящена исследованию парадигмы библионимов с антропонимическим и топонимическим компонентами как вербализаторов концепта жизнь в сакральном дискурсе. В статье выделены особенности библейской концептуализации, которая является корреляцией между концептами и символами и зависит прежде всего от метафорических

принципов, лежачих в основі вербалізації; очерчено асоціативно-образну парадигму символом с антропонимическим и топонимическим компонентами как вербализаторов указанного концепта; проанализировано соотношение между символом-библионимом и концептом жизнь.

Ключевые слова: Библия, концепт, символема, вербализатор, библионим, антропоним, топоним, жизнь, смерть.

Reshetniak O.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Ukrainian Language and Literature Department, Donbas State Teachers' Training University

THE PARADIGM OF THE BIBLIONYMS AS THE VERBALIZERS OF THE CONCEPT LIFE IN THE SACRAL DISCOURSE

The article is dedicated to the study of the paradigm of biblionyms with anthroponym and toponym components as the verbalizers of the concept life in the sacral discourse. The author outlined the boundaries of the conceptual field of the concept life in the article; the associative and imaginative paradigm of Old and New Testament symbols with anthroponym and toponym components as the verbalizers of the specified concept is determined; the correlation between the symboleme-biblionym and the concept life is analyzed.

Keywords: Bible, concept, symboleme, verbalizer, biblionym, anthroponym, toponym, life, death.

Постановка проблеми. Святе Писання було, є і завжди буде системою еталонів, маркером шкали ціннісних орієнтирів будь-якої лінгвокультурної спільноти, й української зокрема. У періоди соціально-політичної нестабільності, принципового руйнування основних критеріїв суспільної свідомості біблійним персоналіям завдяки їхній універсальності притаманне чітке морально-етичне спрямування, оскільки вони маніфестують архетипні поняття добра і зла. Прецедентні біблійні імена є домінантами накопичення та трансляції духовних цінностей, бо інформацію про символічне значення слова не завжди фіксують лексикографічні джерела, тому часто її можна вияскравити, лише послуговуючись фоновими знаннями носіїв культури. Бібліоніми імплікують емоційно-оцінні аспекти буття, оперування такими прецедентами вможливорює декодування, об'єктивування, матеріалізацію того чи того старозаповітного або новозаповітного феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку Дж. Лакоффа та М. Джонсона, концептуальною метафоризацією є спосіб фіксування в мові знань про світ, підвалинами якого є принципи наочності позначення складних і неспостережувальних явищ за аналогією до фізичних і спостережувальних [12, с. 211]. Проблему лінгвокультурних концептів студіювали М. Алефіренко, О. Цапок, І. Голубовська, В. Карасик, В. Кононенко, В. Маслова, О. Селіванова,

О. Левченко, О. Близнюк, О. Задорожня, П. Мацьків, А. Пікалова, В. Яковлева та ін. Проте дотепер системне концептуально-семіотичне осмислення домінантних біблійних символем з онімними компонентами як сегментів українськомовної картини світу є недостатнім, що й зумовило актуальність пропонованої наукової розвідки.

Метою статті є аналіз парадигми бібліонімів як вербалізаторів концепту *життя* в сакральному дискурсі. Досягнення зазначеної мети передбачає виконання таких **завдань**: окреслити межі поняттєвого поля концепту *життя*; виокремити асоціативно-образну парадигму старозаповітних і новозаповітних символем з антропонімними й топонімними компонентами як вербалізаторів зазначеного концепту; заналізувати співвідношення між символемами-бібліонімами й концептом *життя*.

Виклад основного матеріалу. Концепт *життя* є загальнолюдським поняттям, лексикалізованим в усіх мовах світу. Над категорією *життя* не може бути здійснено логічно-словесних операцій. Орієнтація живої доктрини на смерть активізує людину, спонукає до правильного використання життєвих сил. Сфера концептуалізації усвідомлення поняття *життя* – внутрішній простір, який має когнітивний статус і структурований за допомогою різних когнітивних моделей, зокрема символічних, метафоричних і гештальтних. Когнітивна семантика в разі мовного втілення концепту *життя* зважає на об'єктивні характеристики описаних ситуацій, особливості їх сприймання мовцем, наявність фонових та енциклопедичних знань, на позицію мовця й акцентуалізацію певних епізодів. Цей концепт один з найважливіших в площині людина – всесвіт.

З'ясування змісту концепту ускладнене його паралельним функціонуванням з іншими концептами тієї ж духовно-культурної сфери. Як уважає В. Кононенко, „створюються нові парадоксальні зміщення, викликані тим, що частину своїх „носіїв смислу” кожний із концептів передає іншому, втрачаючи певні елементи смислу. Триває процес перерозподілу смислових наповнювачів, що полягає в появі нових значеннєвих компонентів, взаємоприсотуванні смислів різних концептів, а зрештою – в утворенні більш-менш суцільного смислового комплексу” [6, с. 139]. Біблійні символем є згорнутим мікротекстом, а їхня парадигма – макротекстом сакральної культури. Концепт *життя* як ментальне утворення репрезентований в біблійній картині світу складною системою засобів: архетипами, метафорами, гештальтами (загальними, нерозчленованими знаннями як найвищим рівнем пізнання). Орієнтованість індивіда пов'язана з ціннісним

аспектом сакрально-профанного, що оприявлено насамперед в архетипних просторових символах як маркерах локусу життя. Лексема *життя*, а також див.-рус., ст.-слов. життя ζωή походить від дієслівного етимона жити, живу [7, с. 199]; стсл. жити; – псл. žiti, živ-; –споріднене з лит. gyti „загоюватися, видужувати”, дірл. biu, beo „тс.”, biad „їжа”, лат. vīvo „живу”, дперс. jīvā „він живе”, ав. jvaiti, дінд. jīvati „тс.” jīvah „живий”, гр. βίωμα „живу”, βίωω, ζώ „тс.”, δίατα „спосіб життя”, алб. ngë „сила”, вірм. keam „живу”; іє. *g^hei- „жити” [8, с. 233].

Сучасні лексикографічні джерела репрезентують значення номена *життя* як: „1. Існування всього живого, протилежне смерті. 2. Стан живого організму в стадії розвитку, зросту. 3. Період існування кого-небудь; вік. 4. Спосіб існування кого-небудь. ...7. вияв фізичних і духовних сил живих істот” [9, с. 535]. Отже, у сучасній українськомовній практиці лексема *життя* є позитивним поняттям, підґрунтя якого – локативні межі існування. Категорію *життя* в її філософсько-теоретичному осмисленні визначають як основну екзистенційну цінність. Значущим для індивіда є усвідомлення сенсу життя, взаємозв'язку життя і смерті, виважене з'ясування протиріч між ними. Життя – поняття багатозначне: у гуманітарній галузі воно набуло культурно-історичного й філософського навантаження, за якого провідною є інтуїтивно пізнана первинність життєвої реальності, її темпоральність і безперервність перебігу; у метафізичному аспекті – основою гносеологічного споглядання світу як сутності переживань людини є життєва доля загалом. Термін класичної філософії фіксує спосіб буття внутрішньо активних істот, на відміну від неживих предметів, що потребують зовнішнього джерела руху й еволюції [11]. Філософськими акцентуалізаторами зазначеної категорії є поняття сенсу, цінності та мети існування.

У біблійному дискурсі концепт *життя* переважно змодельований із залученням просторових і часових метафор. Розширення простору до безмежності маніфестоване поняттям *вічне життя*, що має зв'язок з релігійною картиною світу. Інформація сакрального латентного змісту має максимальну психологічну цінність. „Вѣчность, вѣчная жизнь, жизнь будущего вѣка – это такая жизнь, которая будет послѣ воскресенія мертвыхъ и всеобщаго суда Божія. Для вѣрующихъ, любящихъ Бога и дѣлающихъ добро она будет блаженна...” [2, с. 143], бо „... дар Божий – вічне життя” (Рим. 6: 23). „Божественна, „ойкономія” – вибудова повноти часу, а означає повноти й досконалості світу – вважається метою Священної історії та змістом „кінцевих часів” [3, с. 323]. Отже, біблійний концепт *життя* взаємопов'язаний з категорією часу, яка фіксує тривалість буття, що відміряють часовими параметрами: роками, століттями тощо. Норма є важливим поняттям у потрактуванні параметричних маніфестантів. Текст Книги Буття репрезентує історію тривалого

життя допотопних патріархів і є прототипом виникнення фразеологічних одиниць зі значенням *довголіття*. Роки життя, зокрема Ареда, Мафусаїла, марковані ідіомами *Аредові роки*, *Мафусаїлів вік*. Категорія *життя* може розширювати поняттєвий потенціал і залучати до мікрополя інші меліоративи: милосердя, милість, благість, любов Бога, великодушність, прощення, дар Господній вічного життя тощо. За своєю сутністю біблійне поняття *життя* спрямоване на пошук істини, правди, праведності, духовності, добра як категорій, що оприявлюють глибинний сенс людського буття. За старозаповітними й новозаповітними текстами, істину переважно ототожнюють з вірою в Боже Слово. Концепт *життя* у біблійному дискурсі вияскравлено небагатьма символами з антропонімічними й топонімічними компонентами, проте досить показовими, такими, що мають неабияку значущість для морально-духовних максим. Вони, реалізуючись у біблійних символах, конденсують підсвідомі архетипні знання, уможливають інтерпретацію лінгвокультурологічних асоціацій та оцінювання. Орієнтованість індивіда пов'язана з ціннісним аспектом сакрального-профанного. У біблійному дискурсі маркерами концепту *життя* є символами *Яредові віки* (символ дуже тривалого життя як винагороди за праведність (1 М. 5: 20)), *щасливий як Енох* (*Енох безсмертний*) (символ безсмертя як винагороди за праведне життя (1 М. 5: 24)), *Мафусаїлів вік* (символ довголіття як Божого дару (1 М. 5: 27)), *Сарринового віку досягти* (*Сарриних років дожити*) (символізує довголіття й оприявлює здійснення Божої обіцянки (довгоочікуваного чуда) (1 М. 23: 1)), *Еденський сад* (*сади Едену*) (символ вічного блаженства, обіцяного праведникам; раю (1 М. 2: 10-14)), *земля обіцяна* (*обітована, ханаанська*) *наші палестини* (символ духовної спадщини Богообраного народу (2 М. 3: 8)), *Новий* (*Небесний*) *Єрусалим* (символізує вічне життя в духовній безпеці за принципами Божого Царства (Євр. 12: 22, 28; Об. 17: 15; 21: 9-10)) тощо. Вербалізатори окресленого концепту залучено до фразеологічної системи переважно зі сформованим у контексті Біблії символічним значенням, окрім сталих сполук *земля обіцяна* (*ханаанська*) – „багатий край, місце чиєсь заповітної мрії“ [5, с. 61]; „мета тривалих пошуків; щось давно і з нетерпінням очікуване; про щось бажане, що видається щастям; місце, де панує добробут, щастя“ [4, с. 305–306] і *Новий Єрусалим* – „щось вимріяне, прекрасне й недосяжне для людини“ [5, с. 285]; *райське життя, рай; місце, де блаженствують праведники після смерті*“ [10, с. 441], у яких фразеологічне значення дещо звужено: символами є віддзеркаленням сакруму, а фразеологізми – профануму.

Висновки. Отже, аналіз провідних концептів біблійної картини світу відбувається власне на матеріалі текстів Писання, а адаптація відповідних сюжетів сприяє їхньому збереженню і трансляції завдяки

сформованим символам. Неоднозначне наповнення значеннєвого поля концепту *життя* дещо компенсоване спроможністю концептуальних понять реалізувати потужний потенціал за допомогою системи вербалізованих символів.

Література

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / переклад проф. Івана Огієнка. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2002. – 1375 с.
2. Библиейская энциклопедия. – Репринтное издание. – М. : Терра, 1990. – 902 с.
3. Головащенко С. Біблієзнавство / С. Головащенко. – К. : Либідь, 2001. – 495 с.
4. Грановская Л. М. Словарь имен и крылатых выражений из Библии : около 400 имен; более 300 крылатых выражений / Л. М. Грановская. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : ООО «Издательство АСТ», ООО «Издательство Астрель», 2010. – 383 с.
5. Коваль А. П. Спочатку було Слово : Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2001. – 312 с.
6. Кононенко В. І. Символи української мови / В. І. Кононенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1996. – 270 с.
7. Мельничук О. С. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / О. С. Мельничук. – К. : Наукова думка, 1985. – Т. 2. – 573 с.
8. Преображенский А. Г. Этимологический словарь русского языка : в 2 т. / А. Г. Преображенский. – М. : Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1959. – Т. 2. – 565 с.
9. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1971. – Т. II. – 550 с.
10. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1977. – Т. VIII. – 927 с.
11. Новейший философский словарь [электронный ресурс] / Режим доступа : <http://enc-dic.com/philosophy>
12. Lakoff G. Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought / G. Lakoff, M. Johnson. – N.Y. : Basic books, 1999. – 624 p.

Чугасва В.

*– аспірант кафедри української мови та літератури
Донбаського державного педагогічного університету*

УДК 81:008:2–276.63

СИМВОЛЬНА ПАРАДИГМА АРХЕТИПУ СВІТЛО В БІБЛІЙНОМУ ВИМІРІ

Статтю присвячено аналізу лексико-асоціативного поля архетипу світло. У науковій розвідці окреслено символи, що модифікують цей архетип; репрезентовано парадигму типових образів і властивість семантичного й